

El naixement del periodisme modern

EL TEMPS

Feliu Elias, Apa, il·lustra el primer número de la revista *Iberia*, apareguda el 10 d'abril del 1915.

El llibre 'Per França i Anglaterra. La I Guerra Mundial dels aliadòfils catalans', de Joan Safont i Plumed, publicat per l'editorial Acontravent, analitza la publicació setmanal aliadòfila 'Iberia', editada a Barcelona entre els anys 1915 i 1919, en el marc del procés de modernització de la premsa catalana.

La primera guerra mundial del 1914-1918 va ser clau en la formació d'una nova generació de periodistes catalans i la modernització de la premsa diària i setmanal.

Els enormes guanys que comportà el conflicte per a l'economia del país, afavorits per la neutralitat oficial, va possibilitar noves inversions en la premsa del moment, que va augmentar tiratges i va fer un salt qualitatiu.

La guerra va fer néixer un nou fenomen, els corresponsals, i va obligar els diaris a apostar per una modernització del tractament de la informació.

Naixia el periodisme modern, una nova forma de narrar, un nou format per a fer-ho, un ritme, uns protagonistes, un compromís.

Joan Safont i Plumed (Mataró, 1984), periodista i guionista, exposa aquesta tesi en l'estudi que acaba de publicar sobre la gran revista nascuda a Barcelona gràcies a la Gran Guerra, el setmanari *Iberia* (10 d'abril de 1915-22 de febrer de 1919), bilingüe castellà-català.

L'assaig, editat per Acontravent, es titula *Per França i Anglaterra. La I Guerra Mundial dels aliadòfils catalans*. El llibre és el resultat d'una tesina que Joan Safont realitzà en el marc del Màster de Periodisme Avançat i Reportisme de la Facultat de Comunicació Blanquerna.

Iberia neix per parlar de la guerra a favor de francesos i anglesos i la resta d'aliats –rusos i italians, sobretot– i en contra del alemanys.

Va ser una operació impulsada i finançada per la diplomàcia francesa i britànica en col·laboració amb els empresaris francesos establerts al país i tenia l'objectiu de reforçar l'aliadofília catalana i espanyola, en especial la dels intel·lectuals.

Es tractava d'acostar a la causa la intel·liguència catalanista, liberal i republicana, i de prestigiar-la a través de les millors plomes del moment, i també dels millors il·lustradors, perquè els dibuixos, satírics o encomiàstics, apareixien, a la portada, a tota pàgina.

La colònia francesa es va comprometre a fer una subscripció de dos mil exemplars i molts d'ells hi van posar publicitat.

Segons recordaria Claudi Ametlla, director de la publicació, el tiratge habitual era de vuit mil exemplars, una xifra elevada tractant-se d'una publicació dirigida a un públic intel·lectual.

Un dels trets més singulars d'*Iberia*, constata Safont, és el gran nombre d'anuncis que apareixen a les seves pàgines.

De les 16 pàgines inicials, la contraportada i les dues darreres es dedicaran a anuncis. A partir del número 102, la revista s'amplia a 20 pàgines i les pàgines de publicitat passen a set.

Els números extraordinaris arribaren a més d'una cinquantena de pàgines, també molt plenes de publicitat. Entre els anuncis, destaquen marques i negocis francesos.

Sobre el naixement de la revista ens n'ha quedat la versió que donà Claudi Ametlla a les seves memòries. Segons el periodista, la idea va ser d'un industrial francès resident a Barcelona, que va assegurar-li els dos mil exemplars de subscripció.

Però segons la documentació oficial consultada per Joan Safont, la persona que va ajudar a néixer la revista i en va tenir la idea –i va convèncer la colònia francesa que calia finançar-la, a través de les subscripcions i anuncis– va ser el cònsol de la República Francesa a Barcelona, Édouard Gaussen. Ho confessa en unes cartes conservades als arxius francesos.

L'estreta relació amb França es personificava en el seu director, Claudi

EL TEMPS
Claudi Ametlla, director i gerent d'*Iberia*, retratat pel caricaturista Jaume Passarell.

Ametlla, que des de 1910 és l'home de l'agència Fabra, propietat, des de 1870, de l'agència francesa Havas.

El projecte neix, doncs, de la unió dels interessos propagandístics de França i la sincera i viva francofília local, paradigmàticament reunida al voltant de la popular i influent Penya Gran de l'Ateneu Barcelonès, que aplegava el bo i millor dels periodistes, professionals liberals i intel·lectuals. Pla escriuria que la revista va néixer de la penya.

Era una francofília que anava més enllà, diu Safont, de l'admiració i l'interès per la cultura i la llengua fran-

ceses, perquè també era una admiració política.

Per als republicans nacionalistes que formaven una part important de la petita burgesia liberal, la III República Francesa era el paradigma de la democràcia liberal, de la separació de l'església i l'estat, i l'encarnació dels valors republicans de 1789.

Alhora, les simpaties per un altre país aliat, l'Anglaterra parlamentària, completaven la imatge d'Europa en què tradicionalment els catalans han cercat el seu lloc, bo i fugint de les tradicions polítiques hispàniques, que és una mostra de la sintonia entre Catalunya i l'Europa liberal.

La revista *Iberia*, i les seves signatures més destacades, diu Safont, ajuden a entendre el pas entre la premsa de primers de segle i la gran premsa dels anys vint.

Les biografies de les onze persones més importants de la revista, diu Safont, permeten explicar de quina forma es va expressar la intel·lectualitat aliadòfila catalana i quina va ser la influència del seu pas per *Iberia* en les seves trajectòries cíviques i periodístiques posteriors.

I permeten copsar el paper que aquesta generació va tenir en la renovació de la premsa catalana que, a grans trets, s'havia iniciat a *El Poble Català*, continua a *La Publicidad / La Publicitat*,

El cònsol francès de Barcelona va impulsar la revista aliadòfila 'Iberia', obra dels homes de la Penya Gran de l'Ateneu

La seva connexió fàcil, ràpida i segura amb Europa, amb el món.

Barcelona Europa

- ◆ El primer port espanyol en tràfic internacional.
- ◆ El port capdavanter de la Mediterrània i del sud d'Europa.
- ◆ El port de creuers núm. 1 d'Europa i el quart del món.
- ◆ El primer port a obtenir la certificació de qualitat ISO 9001

Una connexió mai vista

Port de Barcelona
www.portdebarcelona.es

El port de Barcelona, un punt de connexió de la Unió Europea

EL TEMPS

El setmanari segueix les activitats culturals franceses que se celebren a Barcelona, per reforçar les simpaties dels catalans cap als aliats. Josep Maria Junoy col·labora, en català, a la revista. El 26 de maig del 1917 hi elogia el polític i escriptor francès Louis Barthou, ministre d'Afers estrangers.

passant per “la gran escola d’Iberia” i convergeix definitivament en la gran revista dels anys republicans, el setmanari *Mirador*.

A *Iberia* trobem pràcticament els mateixos homes que a *La Publi*. L’agermanament entre el setmanari i el diari és més que evident, ja que compartiren col·laboradors i aliadofilia.

Les personalitats d’*Iberia* a què Safont dedica una atenció especial són Claudi Ametlla, el director; Romà Jordi, director de *La Publi*; el periodista Màrius Aguilar; l’historiador i polític Antoni Rovira i Virgili; el novel·lista Prudenci Bertrana; el poeta Josep Ma-

ria Junoy; el reporter i redactor Eugeni Xammar; l’escriptor Alexandre Plana; el caricaturista Feliu Elias, *Apa*, i el pintor Pere Ynglada, a més d’Amadeu Hurtado, figura patriarcal i orientadora.

En aquesta llista hi ha dos dibuixants perquè la imatge juga un paper destacadíssim a *Iberia*. En primer lloc, la contundent portada a càrrec d’Apa, amb alguna excepció fotogràfica. També signarà alguna portada el pintor Pere Ynglada. Els altres il·lustradors són noms tan coneguts com Xavier Nogués, Joaquim Sunyer, Domènec Carles o Jaume Passarell.

Per a Safont, els termes “compromís generacional” i “modernitat” sobresurten en parlar d’*Iberia* i dels seus homes. La publicació, en els seus quatre anys de vida, va suposar la formació d’una nova generació de periodistes compromesos, catalanistes, liberals i republicans, i d’un periodisme modern i cosmopolita, obert a Europa, a les avantguardes i a les novetats, que llui-

ria amb força durant la dècada dels vint i en els anys republicans.

Amb l’absència de Romà Jori, que morirà, relativament jove, el 1921, amb temps de veure esclatar la figura de Josep Pla, com a corresponsal a París de *La Publi*, enviat per ell mateix

Els enormes guanys de la Gran Guerra van possibilitar noves inversions a la premsa catalana, diu Safont, però a més van enfortir la moneda, i això va facilitar que periodistes com Pla poguessin ser enviats de corresponsal a París, encara que el sou fos migrat. Una altra aportació de la Gran Guerra a la història de la premsa catalana que cal afegir a les detectades per Joan Safont.

L’estudi de Safont es completa amb una tria d’articles dels homes d’*Iberia* que representen convenientment els diversos miralls de l’aliadofilia catalana, a més de constituir una mostra suficient del contingut i valor de la històrica revista.

Lluís Bonada